

Comisiynydd
**Cenedlaethau'r
Dyfodol**
Cymru

**Future
Generations**
Commissioner
for Wales

Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol 2020: Crynodebau Gweithredol

Gadewch i ni greu'r dyfodol gyda'n gilydd

Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod

Digwyddiadau trawmatig penodol sydd wedi digwydd i rywun o dan 18 oed yw Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod. Maent yn cynnwys problemau fel camdriniaeth gorfforol, emosiynol a rhywiol, magwraeth mewn cartref lle mae pobl yn cam-drin cyffuriau neu alcohol, trais domestig, a rhieni sydd wedi gwahanu, sydd yn y carchar neu'n dioddef o salwch meddwl.

Mae atal a lliniaru effaith Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod yn thema drawsbynciol, ac mae'n hanfodol i iechyd a llesiant cenedlaethau'r dyfodol.

Mae'r rhain yn faterion cymhleth y mae angen mynd i'r afael â hwy gyda'i gilydd, gan na all unrhyw un ddatrys nac ymateb yn effeithiol i brofiadau niweidiol yn ystod plentyndod a'u heffaith, ar wahân.

Argymhellion Polisi

Dylai Llywodraeth Cymru adeiladu ar raglenni, fel Dechrau'n Deg, i fynd i'r afael â Phrofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod; i wneud ymyrraeth gynnar ac adfyd plentyndod yn flaenoriaeth. Dylai Llywodraeth Cymru nodi strategaeth genedlaethol glir i rymuso ac annog yr holl wasanaethau cyhoeddus allweddol i ddarparu ymyrraeth gynnar effeithiol, gynaliadwy sy'n seiliedig ar dystiolaeth.

Dylai Llywodraeth Cymru...

Cysoni buddsoddiad hirdymor mewn gwasanaethau â strategaethau hirdymor ar gyfer atal Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod.

Buddsoddi fwy yn y gwaith 1000 diwrnod cyntaf, gan sicrhau bod tystiolaeth o ymyriadau a bod monitro effaith yn gyfannol.

Adeiladu gallu a capasiti o fewn gwasanaethau lleol i gynhyrchu tystiolaeth o ansawdd uchel o'r hyn sy'n gweithio wrth dorri cylchoedd rhwng cenedlaethau. Dylai defnydd arferol y dystiolaeth hon ddod yn rhan o 'fusnes fel arfer' ochr yn ochr â buddsoddi mewn a chynyddu'r hyn sy'n gweithio gyda mwy o ddefnydd o wyddoniaeth gweithredu i sicrhau llwyddiant.

Sicrhau fod gwaharddiadau ysgolion yn dod yn rhywbeth o'r gorffennol gyda gwaith mwy penodol ac ymroddedig ar sut rydyn ni'n gwneud i hyn ddigwydd.

Ar gyfer fy argymhellion proses ar gyfer Llywodraeth Cymru a chyrrff cyhoeddus, gwelwch fy adroddiad llawn neu ei benodau unigol.

Cyngor ar osod amcanion llesiant ar gyfer yr holl gyrff cyhoeddus a byrddau a gwmpesir gan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (gan gynnwys Llywodraeth Cymru)

Cyfeiriwch at y bennod ar Gosod Amcanion Llesiant Da, ond wrth osod eu **hamcanion** yn benodol mewn perthynas â Phrofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod, dylai'r holl gyrff cyhoeddus a byrddau a gwmpesir gan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (gan gynnwys Llywodraeth Cymru):

- Cydweithio â rhanddeiliaid ehangach gan gynnwys sefydliadau angor cymunedol a Hwb Cymorth ACE.
- Gosod amcanion llesiant ar Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod sy'n bachu cyfleoedd i weithio gyda phartneriaid y tu hwnt i wasanaethau traddodiadol ac i ystyried sut maen nhw'n gwneud hyn gallwch chi gyflawni amcanion a nodau llesiant eraill.
- Byddwch yn barod i ddiwygio'r gwasanaethau presennol yn sylfaenol.

Wrth osod eu **camau**, dylai gyrff cyhoeddus a byrddau a gwmpesir gan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (gan gynnwys Llywodraeth Cymru) ganolbwyntio yn y meysydd a ganlyn a dylent:

- Nodi arfer sy'n seiliedig ar dystiolaeth o bob rhan o Gymru a thu hwnt a'i fabwysiadu'n lleol.
- Safoni hyfforddiant ar gyfer Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod a dylid sicrhau ansawdd ar draws pob corff cyhoeddus trwy werthuso ffurfiol; ac wedi'i wreiddio mewn sefydliadau felly mae edrych trwy 'lens Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod' yn dod yn norm diwylliannol. Dylai Hyb Cefnogi ACE archwilio achrediad, neu restr gymeradwy yng Nghymru.
- Edrychwch ar y system gyfan a rhoi tosturi yn lle cystadleuaeth - dylai ymyriadau fod yn delio â'r unigolyn, nid y mater penodol.

“Mae Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod a’u heffeithiau ar fywyd ac ymddygiad unigolyn yn cael eu deall yn well gan amryw o asiantaethau gwahanol a’r cyhoedd ar led. Rwy’n credu bod hwn yn gam cadarnhaol i gyfeiriad lleihau nifer y bobl sy’n dioddef o Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod. Fy ngobaith yw y byddwn ni’n parhau i symud i’r cyfeiriad hwn ac yn codi ymwybyddiaeth bellach am Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod a’u heffeithiau.”

Alexandra Fitzgerald, Academi
Arweinyddiaeth Cenedlaethau'r Dyfodol

Ble rydyn ni nawr? Fy asesiad o Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod yng Nghymru

Mae gan Gymru gyd-destun pwerus ar gyfer blaenoriaethu meithrin gwytnwch ar draws y cwrs bywyd, cysylltu systemau ac atal Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod.

Mae rhannau o'r system yng Nghymru wedi manteisio ar hyn gan gryfhau eu ffocws ar ymyrraeth gynnar ac atal, yn enwedig yn y blynyddoedd cynnar.

Er enghraifft, Dechrau'n Deg, Rhaglen Plentyn Iach Cymru, y Rhaglen 1000 Diwrnod Cyntaf a ddarperir gan Iechyd Cyhoeddus Cymru, sy'n anelu at gefnogi'r system blynyddoedd cynnar i sicrhau ein bod gyda'n gilydd yn gwneud popeth o fewn ein gallu i gefnogi teuluoedd ar yr adeg ganolog hon yn natblygiad plentyn.

Ond, mae bylchau wrth weithredu.

Er enghraifft, beirniadwyd dull Dechrau'n Deg fel un sydd yn golli rhai teuluoedd, yn enwedig y rhai â Phrofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod.

Gall gweithredu ar sail dull iechyd cyhoeddus,

trwy integreiddio gwasanaethau a darparu ymateb amlasiantaethol ar sail trawma sy'n galluogi ymyrraeth gynnar ac atal achosion sylfaenol,

helpu i sbarduno'r newid sydd ei angen a sicrhau bod unrhyw newid yn seiliedig ar dystiolaeth o'r hyn sy'n gweithio.

Nid ydym bob tro'n cysylltu'r dotiau rhwng ymyrraethau ar sail tystiolaeth sy'n bodoli eisoes, sut maen nhw'n helpu gyda'r agenda i atal Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod, a sut y dylid ei graddio ledled Cymru.

Er enghraifft, mae'r fenter Adnabod a Chyfeirio i Wella Diogelwch wedi'i chyflwyno'n llwyddiannus ar draws dwy ardal bwrdd iechyd yn Ne Cymru o ganlyniad i gyllid cychwynnol gan yr heddlu. Mae'r rhaglen hon wedi bod yn weithredol ers pum mlynedd ac mae'n enghraifft dda o rywbeth sy'n gweithio. Gwelwyd tystiolaeth ei fod yn rhoi gwerth am arian ac eto, nid yw wedi cael ei gynyddu ledled Cymru.

Bu ffocws ar hyfforddi a chodi ymwybyddiaeth am Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod yng Nghymru sydd wedi arwain at wybodaeth dda ar draws rhai sectorau,

gan gynnwys tai, addysg, y system cyfiawnder troseddol, iechyd a gofal cymdeithasol.

Ond mae angen i gyrrff cyhoeddus fynd ymhellach i ddangos sut y maent yn ymgorffori hyfforddiant Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod yn eu gwaith.

Er enghraifft, mae data Llywodraeth Cymru yn dweud wrthym fod gwaharddiadau ysgolion yn parhau i fod ar lefel uchel ledled Cymru. Mae ymchwil yn dweud wrthym fod yr ymddygiad aflonyddgar y tu ôl i waharddiadau yn aml yn gysylltiedig â Phrofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod. Mae ysgolion fel Ysgol Uwchradd Prestatyn yng Ngogledd Cymru yn cefnogi disgyblion agored i niwed yn rhagweithiol trwy Gynlluniau Cymorth Bugeiliol. Mae rhieni a llawer o asiantaethau perthnasol yn ymwneud â chreu ac adolygu parhaus y Cynlluniau Cymorth Bugeiliol ac fe'u defnyddir mewn ffordd ataliol.

Mae iaith llesiant yn amlwg mewn polisi a deddfwriaeth ond gallai'r Llywodraeth fynd ymhellach i roi caredigrwydd a thosturi wrth galon polisi cyhoeddus a darparu gwasanaethau yng Nghymru.

Er bod yna dystiolaeth sy'n awgrymu bod 'perthyn' i gymuned a chael oedolyn sefydlog dibynadwy yn eich bywyd yn ffyrdd o atal a lliniaru effaith Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod mae cyrrff cyhoeddus yn canolbwyntio'n bennaf ar y ddarpariaeth gwasanaeth bresennol, sy'n cynnwys gweithio gyda phartneriaid mwy traddodiadol fel ysgolion, clybiau ieuencid a chanolfannau cymunedol. Mae'r cynllun heddlu bach, a gychwynnwyd gan heddlu Gwent, yn enghraifft gref o gynnwys plant yn eu cymuned, dysgu sgiliau cymdeithasol ac emosiynol a datblygu perthnasoedd iechyd plant/oedolion.

Mae angen dealltwriaeth fwy cyson a gweithredu penodol i ddatblygu cymunedau 'ymwybodol o brofiadau niweidiol yn ystod plentyndod'

gan gydnabod y rôl bwysig y gall sefydliadau cymunedol, clybiau chwaraeon, ysgolion, ffrindiau a chymdogion ei chwarae wrth fynd i'r afael â phrofiadau niweidiol yn ystod plentyndod.

Mae'r cyd-destun polisi a deddfwriaethol cyfredol yn cefnogi dyhead ataliol hirdymor, ond mae'r buddsoddiad mewn gwasanaethau a all gefnogi'r dyheadau hyn yn aml yn rhai tymor byr ac o botiau arian ar wahân.

Er enghraifft mae Hwb Cymorth ACE yn enghraifft dda o sut y gellir cyfuno cyllidebau a rhannu adnoddau. Fodd bynnag, ni fwriadwyd i'r Hwb fod yn strwythur parhaol, ond i gefnogi datblygiad ac yna ymgorffori newid systemig ar draws pob sector a chymdeithas yng Nghymru. Cyflogir llawer o bartneriaid yn y sector gwirfoddol gyda photiau bach o arian i gyflawni mentrau tymor byr, prosiectau, ymyrraeth yn unig er mwyn i gyllid sychu a chau'r prosiect.

Mae cylchoedd cyllido tymor byr Llywodraeth Cymru yn dwysáu'r broblem o gynyddu arferion a gwasanaethau ar sail tystiolaeth.

Mae gan Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus rôl hanfodol i'w chwarae wrth gefnogi a gweithio gyda chymunedau ac nid yw'r cysylltiad bob amser yn cael ei wneud rhwng yr amrywiol amcanion llesiant ar sut mae atal a lliniaru Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod yw'r llinyn euraidd drwyddyt i gyd.

Mae enghreifftiau o waith rhwng cenedlaethau fel rhan o ddatrysiad i fynd i'r afael ag Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod yn dechrau dod i'r amlwg yng Nghymru ond gallai cyrff cyhoeddus a Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus fod yn fwy clir wrth wneud y cysylltiad.

Er enghraifft, trwy fentrau fel Ffrind i Mi. Ar draws y rhan fwyaf o amcanion llesiant y corff cyhoeddus yr wyf wedi'u dadansoddi, mae camau wedi'u nodi ar gyfer mynd i'r afael ag unigrwydd ymhlith pobl hŷn ac ar gyfer cefnogi pobl ifanc, ac eto nid yw'r rhain yn cael eu dwyn ynghyd trwy waith rhwng cenedlaethau a fyddai â buddion ehangach na bod mynd i'r afael ag ef ar ei ben ei hun.

Ysgol Gynradd Millbrook, Casnewydd

Mae'r ysgol arobryn hon yn defnyddio dull meithrin cyffredinol ac wedi targedu cefnogaeth i ddisgyblion sy'n agored i niwed, gan alluogi pawb i lwyddo i gyrraedd eu nodau personol. Mae ymchwil barhaus yr ysgol a chanlyniad cryf ar Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod wedi bod yn allweddol i'r llwyddiant hwn. Mae staff ar bob lefel wedi cymryd rhan mewn hyfforddiant ac ymchwil 'ymwybodol o brofiadau niweidiol yn ystod plentyndod' a thrawma. Mae siarter llesiant ysgol gyfan, sy'n cefnogi'r holl staff i sicrhau eu bod yn defnyddio'r dull cywir ar gyfer plentyn mewn angen yn gyson. Mae staff yn cydnabod pwysigrwydd perthnasoedd cadarnhaol wrth liniaru effaith trawma. Mae'r ysgol yn cynnig pecyn pwrpasol o gefnogaeth ar gyfer llesiant disgyblion a theuluoedd, fel hyfforddi emosiynol, cefnogaeth llythrennedd emosiynol, a sesiynau meithrin ymyrraeth gynnar dan arweiniad.

Isod mae'r pum maes yr wyf yn argymhell y dylai pob corff cyhoeddus, gan gynnwys Llywodraeth Cymru, ganolbwyntio ar:

- Creu system cydgysylltiedig sy'n canolbwyntio ar ymyrraeth gynnar ac atal
- Sicrhewch fod pob gweithiwr proffesiynol gwasanaeth cyhoeddus yn ymwybodol o Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod
- Sicrhau bod cymunedau'n cael eu cefnogi trwy berthynas gyfartal/ddwyochrog â gwasanaethau cyhoeddus i ddarparu blociau adeiladu gwytnwch
- Gwariant ataliol tymor hir

I gael fy nhystiolaeth lawn, asesiad, canfyddiadau allweddol a chynngor gweler yr adran ar Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod ym Mhennod 5: Meysydd Ffocws o Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol.

